

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อเกิดข้อพิพาทในทางธุรกิจนั้น คู่พิพาทหรือคู่ความก็ต้องการความรวดเร็วในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นพร้อมๆ ไปด้วยกับการได้รับความพึงพอใจในการระงับข้อพิพาทร่วมกันทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้เพราะคู่พิพาทจำเป็นต้องประกอบการทางธุรกิจร่วมกันต่อไป ความบาดหมางที่เกิดจากการดำเนินคดีนี้ อาจจะเป็นอุปสรรคทำให้ไม่สามารถดำเนินการประกอบธุรกิจร่วมกันต่อไปได้ รวมทั้ง อาจจะทำให้ความลับทางธุรกิจรั่วไหลออกไปอีกประการหนึ่งด้วย ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อนำไปสู่การระงับข้อพิพาทนั้น อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจอย่างมากมายมหาศาลโดยคาดไม่ถึงได้

การดำเนินกระบวนการยุติข้อพิพาททางแพ่ง โดยการดำเนินคดีทางศาลยุติธรรมกับข้อพิพาทในเชิงธุรกิจนั้น ก่อให้เกิดปัญหาทั้งต่อตัวธุรกิจเองที่ไม่สามารถได้ข้อยุติที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย เพราะการดำเนินกระบวนการทางศาลเป็นการต่อสู้กันระหว่างคู่ความ เพื่อหาข้อเท็จจริง และยังก่อให้เกิดปัญหาต่อตัวศาลเองที่ทำให้ศาลไม่สามารถจะบริหารคดีเพื่ออำนวยความสะดวกได้อย่างทันท่วงที และตอบสนองต่อทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากคดีความที่เกิดขึ้นมาเรื่อยๆ ทั้งยังเกิดปัญหาในเรื่องที่ศาลมีฐานะที่จำต้องวางตัวเป็นกลางในการพิจารณาและพิพากษาคดี โดยทั้งศาลไม่ใช่ผู้ล่วงรู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นระหว่างคู่กรณีมาตั้งแต่ต้น จึงไม่อาจหวังรู้ถึงข้อเท็จจริงบางประการที่ซ่อนเร้นระหว่างคู่ความได้ และจำต้องปล่อยให้คู่ความต่อสู้กันเอง รวมทั้งศาลอาจจะขาดความชำนาญบางประการในเชิงธุรกิจที่มีความสลับซับซ้อนเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

ดังนั้นการระงับข้อพิพาทในทางธุรกิจจึงเกิดแนวความคิดใหม่ว่าจะมีวิถีทางหรือวิธีการใดหรือไม่ที่จะสามารถยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งคู่กรณียังสามารถรักษาความลับทางธุรกิจของตนได้ โดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน และยังทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายพึงพอใจและยังคงมีมิตรไมตรีและสามารถทำธุรกิจกันต่อไปได้

แนวความคิดในเรื่องการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หรือ Alternative Dispute Resolution จึงเกิดขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น กระบวนการในการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หรือ เรียกโดยย่อว่า “ADR” จึงมีรูปแบบในการดำเนินการระงับข้อพิพาทที่หลากหลายรูปแบบ

แตกต่างกันไป ซึ่งอาจเป็นการระงับข้อพิพาทระหว่างคู่ความกันเอง ระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือมีคนกลางที่มีความชำนาญเฉพาะด้านนั้นๆช่วยเหลือในการระงับข้อพิพาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งในเรื่องของความตกลงระหว่างคู่ความ หรือในแง่ของความซับซ้อนของข้อพิพาท หรืออาจจะเป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้น

แต่ไม่ว่าจะเป็นการระงับข้อพิพาทประเภทใดก็ตาม ต่างก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้โดยราบรื่น การระงับข้อพิพาทโดยคู่ความนั้นจึงอาจเกิดขึ้นได้ในหลายช่วง ไม่ว่าจะเป็นการระงับข้อพิพาทก่อนการนำคดีขึ้นสู่ศาล หรืออาจจะเป็นในช่วงของการดำเนินคดีในศาลแล้วก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่อวัตถุประสงค์หลักของการระงับข้อพิพาทในเชิงธุรกิจ ได้แก่ ความรวดเร็วในการระงับข้อพิพาท ความสามารถรักษาความลับทางธุรกิจได้ และความมีมิตรไมตรีต่อกันทางธุรกิจนั่นเอง

ดังนั้น เมื่อคู่กรณีนำข้อพิพาท เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลแล้ว ศาลจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้มีคู่ความสามารถระงับข้อพิพาทระหว่างกันเองได้ โดยใช้การระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาล วิธีการใดวิธีการหนึ่งที่เหมาะสมกับข้อพิพาทแต่ละแบบ ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามวิธีพิจารณาความแพ่งเต็มรูปแบบ โดยศาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในเชิงรุกในการพิจารณาคดี มิใช่การวางบทบาทแบบวางเฉยอย่างที่เคยเป็น เพราะหากศาลเพิ่มบทบาทของตน ตั้งแต่คดีเริ่มเข้ามาสู่ศาลแล้ว คดีก็สามารถยุติได้โดยคู่ความ ด้วยกันเอง ตั้งแต่ในชั้นกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงลักษณะทั่วไปของการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยปกติของศาล ที่มีอยู่ในต่างประเทศ

(2) เพื่อศึกษาความแตกต่างกันของรูปแบบการดำเนินการระงับข้อพิพาทในเชิงธุรกิจที่เกิดขึ้นกับรูปแบบของข้อพิพาทที่แตกต่างกัน

(3) เพื่อศึกษาถึงความเชื่อมโยงของการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาต่างกัน โดยศึกษาความเชื่อมโยงของข้อพิพาทที่ทำการระงับก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล กับการระงับข้อพิพาทหลังจากที่ข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาโดยศาลแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการพิจารณาแบบเต็มรูปแบบ และการระงับข้อพิพาทโดยศาลเต็มรูปแบบปกติ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ในชั้นกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี (pre-trial proceedings) การที่คู่ความสามารถตกลงกันได้ ในชั้นนี้ โดยวิธีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาล (Alternative Dispute Resolution) เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การอนุญาโตตุลาการ หรือการประนีประนอมคดีเบื้องต้น ซึ่งนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเภทและความซับซ้อนของข้อพิพาทที่แตกต่างกัน จะเป็นการส่งเสริมให้คู่ความตกลงระงับข้อพิพาทกันได้อย่างรวดเร็ว สามารถรักษาความลับทางธุรกิจ และตกลงกันได้โดยมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกัน โดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลเต็มรูปแบบ เสมอไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาจะครอบคลุมถึงกระบวนการในการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น นอกจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาปกติของศาล ทั้งในส่วนของก่อนการดำเนินคดีขึ้นสู่ศาล ต่อเนื่องถึงหลังจากที่มีการนำคดีพิพาทขึ้นสู่ศาลแล้ว โดยทำการศึกษาและ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ การดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาลที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ทั้งในการระงับข้อพิพาทโดยทั่วไป และการระงับข้อพิพาทในธุรกิจเฉพาะเช่น การระงับข้อพิพาทด้านทรัพย์สินทางปัญญา การระงับข้อพิพาทด้านการประกันภัย เป็นต้น

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งเน้นในเรื่องของการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่น นอกจากศาลและกระบวนการก่อนการพิจารณาคดีของศาล โดยศึกษาวิเคราะห์ กฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ พร้อมทั้งศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาท ทั้งตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการระงับข้อพิพาทโดยวิธีอื่นนอกจากศาลมาปรับใช้ในประเทศไทย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) ได้เรียนรู้ถึงลักษณะ ขอบเขตและวิธีการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น นอกจากศาล และ การดำเนินกระบวนการพิจารณาก่อนการนำคดีขึ้นสู่ศาล ในต่างประเทศ ที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์

(2) ได้ศึกษาถึงวิธีการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจริงในต่างประเทศ ในการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาล วิเคราะห์ถึงข้อดี ข้อเสีย และประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง

(3) ได้ศึกษาถึงกระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาลที่แตกต่างกันในแต่ละประเภทของข้อพิพาทและตามแต่ละประเภทของธุรกิจ

(4) ได้ทราบถึงความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่น นอกจากศาลในประเทศไทย

(5) เพื่อเป็นแนวทางให้มีการตกลงกันระหว่างคู่ความมากขึ้น และ ส่งเสริมให้เกิดการระงับข้อพิพาทโดยทางอื่นนอกจากศาลมากขึ้นต่อไปในอนาคต